

Over Schoonheid

Verantwoording

Haarlem, 6 juni 2024

Goddelijke perfectie

Als fotograaf van vrouwelijk schoon had ik niet altijd mijn antwoord klaar op vragen naar de zuiverheid van mijn bedoelingen. Toen ik de dansgroep Chronos fotografeerde voor het stuk 'The Three Graces' werd ik mij bewust van mijn streven. Ik las in hun programmatekst dat zij hun lichamen omvormden tot beelden uit oude schilderijen, verleidelijk als nimfen op een schilderij, naar werken van onder anderen Rafaël, Michelangelo, Botticelli en Rubens. De danseressen voelden zich thuis in de schoonheid van sensuele, elegante en vaak onderdanige houdingen. Tegelijkertijd bestond de mogelijkheid van een eenzijdig beeld van het (vrouwelijk) lichaam. In het beeld van vrouw-zijn voelen vrouwen van vandaag zich ongemakkelijk. "Sexy is niet altijd prettig. Of wel?"

"Als toeschouwer mag je blik over alle lijnen heen vloeien, in elk rimpeltje verdwijnen en aan elk detail blijven hangen. Hoe langer je kijkt hoe meer je ziet." Chronos vroeg aan het publiek: wat is schoonheid en wat is vrouwelijkheid voor jou? Tijdens de fotosessie stelde ik theaterkostuums uit de 17de eeuw voor. De danseressen wilden echter in strakke, lichtblauwe hemdje en broekjes optreden.

Een cultuurfilosofisch essay van Stéphane Symons over het klassieke schoonheidsideaal legde mij verschillende gezichtspunten uit. Te beginnen met goddelijke eigenschappen van schepselen (mensen), muziek en kunstuitingen. Augustinus werd concreter toen hij de schoonheid van het menselijk lichaam omschreef als de harmonie van de delen met een bepaalde kleur. Dat bracht Thomas van Aquino tot een duidelijke, werkbare definitie van schoonheid. Er moet aan drie voorwaarden worden voldaan. Allereerst de perfectie van het ding. Wat imperfect is, is lelijk. Ten tweede de juiste proportie of harmonie en ten derde helderheid. Dingen die een gloedvolle kleur hebben zijn mooi.

Imperfectie

Moderne auteurs leggen uit dat in het plezier van de schoonheidservaring verlangens en begeerte afwezig zijn. Echte schoonheid is niet gericht op bevrediging van begeertes. Volgens Kant is schoonheidservaring zonder doel. Als je gaat ontleden waarom iets mooi is, blijf je blind voor de schoonheid zelf. Schoonheid is een persoonlijke ervaring, in je geest. "And then you know that she will trust you. For you've touched her perfect body with your mind." schrijft Leonard Cohen. Perfectie bestaat niet.

De keerzijde van schoonheid is verval, legt Arnold Labrie uit in zijn grote studie naar zuiverheid en decadentie. De schrijver-kunstenaar Aschenbach, in de roman "Dood in Venetië" van Thomas Mann, wordt bij de eerste aanblik van een jongen, Tadzio, getroffen door zijn beeldschone uiterlijk. Hij vindt Tadzio "volmaakt schoon," een goddelijk beeldhouwwerk. Maar Aschenbach bespeurt imperfectie en verval. De jongen is bleek en tener, misschien ziekelijk. Hij heeft aangetaste tanden. En Aschenbach zelf sterft uiteindelijk in het mooie Venetië tijdens een pestepidemie.

Fotografie

Als portretfotograaf is het mijn streven geweest om mooie portretten te maken door een aantal elementen in harmonie met elkaar te brengen: licht, kleur, kleding en setting. Ik wil het figuur van de geportretteerde in de juiste verdeling over het vlak rangschikken. Het belangrijkste in mijn foto's is een gloedvol palet: in kleur of een zwartwit foto met 256 grijswaarden.

Een opdrachtgever die iemand voordraagt die er van nature mooi uitziet – perfect – komt bijna nooit goed op de foto. De fotograaf (de schilder, tekenaar) die de beeldbepalende elementen bij mensen (zelfs poppen) in harmonie weet te krijgen, kan wel een goede foto van ze maken. De keren dat ik geen mogelijkheden zag om een model goed te fotograferen, werden dan ook een mislukking.

“The making of the Fish” is een voorbeeld van een geslaagde fotoshoot. Na het ontwerp van de foto bedacht te hebben, begonnen wij met de transformatie van het natuurlijke, menselijk gezicht van het model naar een glossy, “perfect”, uiterlijk. Tijdens de opname waren de vlakverdeling en de positie van het model in het rechthoekig vlak, evenals het studiolicht belangrijke elementen. Het ontbindende, dode lichaam van een vis contrasteerde met schoonheid en symboliseerde het aanstaande verval.

Make-up Artist, Trudy, working on a glossy shine and a smooth look	Color pallet: Ocher yellow and dull gold of a dead fish	Clothing (and chair in same colors)	Result: portrait of Vera with fish.
			

Bronnen

Chronos. 30 maart 2018. The Three Graces. The female body and beauty. Over het vrouwelijk lichaam en schoonheid. Programmatekst.

Labrie, Arnold. 2001. Zuiverheid en decadentie. Over de grenzen van de burgerlijke cultuur in West-Europa 1870-1914. Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker

Symons, Stéphane. 2023. Schoonheid. Tielt: Lannoo